

ris; tum etiam quia, licet illam privationem imponeret per modum pœnæ, illa non est absoluta, nec perpetua, sed habet inclusam conditionem seu terminum, scilicet, *donec assummat habitum*, etc., vel *quamdiu non assumpserit*. Unde est quasi suspensio, quæ, sub illis terminis lata, cessat adveniente termino, seu cessante conditione, ut alibi diximus, et ad rem præsentem optime probatur ex Clement. 4, de Vita et honest. Cler., ibi: *Quamdiu præmissis institerint*, ubi id notat Glossa, et aliis iuribus confirmat.

21. *Propter crimina posse interdum clericum hoc privilegio privari.*—Atque ex his facile declarari potest, cur in fine conclusionis addiderimus intelligendam esse per se; quia propter crimina interdum privantur clerici, etiam in sacris, privilegio fori, et ob nullam aliam causam solent illo privari, neque fortasse possunt. Quia vel illud habent a jure divino, vel ab ecclesiastico in divino ita fundato, ut ad illud proxime accedat; ergo, nisi ipsi clerici indigni fiant tali privilegio, non possunt illo privari. Non fiunt autem illo indigni, nisi per crimina; ergo non possunt illo privari, nisi in criminum pœnam, quamdiu scilicet statum clericalem retinent. Quod addo propter clericos in minoribus. Nam illi, qui sunt in sacris, ex vi solius characteris censentur esse semper in statu clericali, quamdiu per Ecclesiam non degradantur, quod non fit nisi in pœnam aliquorum criminum. In minoribus autem clericis, non sufficit character sine aliis conditionibus ad illum statum ab Ecclesia requisitis, et ideo ex defectu talium conditionum carent privilegio sine culpa vel pœna; illis autem stantibus nunquam illo privantur, nisi in pœnam.

22. Et confirmatur hoc, quia hoc privilegium non est in gratiam personæ, sed totius status clericalis; ergo nullus clericus potest illo privari, nisi fiat illo indignus, quia id redundaret in magnum totius status clericalis incommodum ac detrimentum. Quod autem propter crimina auferatur, redundat in commune bonum totius status, et ideo ita fieri potest, et non aliter. Et ob eandem causam, ut in superioribus attigi, etiam si hoc privilegium datum esset clericis immediate ab ipso Christo, possent in pœnam illo privari, sicut privantur homines libertate aut vita in pœnam, etiam si dono auctoris naturæ illam habuerint, quia intelligitur data quasi sub hac conditione, seu subordinatione ad commune bonum reipublicæ, et potestatis quæ illius cu-

ram gerit; ita cum proportionem de hoc privilegio censendum est, datum nimirum esse cum subordinatione ad potestatem ecclesiasticam, quod multo magis locum habet, si fortasse per illam proxime fuit concessum.

23. *Quibus modis pœna privationis hujus privilegii clericis imponatur.*—Statim vero occurrebat inquirendum, quibus modis fiat hæc privatio privilegii in pœnam. Sed hoc magis pertinet ad tractatum de Censuris ecclesiasticis, ubi id attigimus, disp. 30, sect. 2. Resolutio autem breviter est, regulariter non privari clericum hoc privilegio, nisi per degradationem realem, juxta cap. *Novimus*, de Verbor. significat., et c. 2, de Pœnis, in 6, et docent Canonistæ, in cap. *At si clerici*, § de Adulteriis, de Judiciis, et alii, quos refert et sequitur Covar., in Pract., c. 3; et Joannes Lupus, tract. de Libert. ecclesiast., part. 2, c. 5, n. 5. Aliquando vero fieri potest hæc privatio per solam sententiam a iudice ecclesiastico latam, etiam si realis degradatio non sit subsequuta, quod tamen nunquam fit, nisi supposita incorrigibilitate in delictis enormibus, et servata forma præscripta in cap. *Cum non ab homine*, de Judiciis, de qua videri possunt ibi Doctores, præsertim Panormit., n. 24; Decius, n. 28; Felin., n. 9; et Covar. supra, n. 2. Et ratio sufficiens est, quia in pœnis inferendis, sicut potestas a jure data sufficit, ita forma concessionis servanda est; imo et restringenda, quia materia est odiosa. Tertio denique modo potest hæc pœna immediate per ipsam legem canonicam ferri. Ad intelligendum autem quando et quomodo talis pœna per canonem inferatur, imprimis proprietas verborum striete observanda est, juxta principia generalia de lege pœnali.

24. *Privilegia canonis et fori clericorum in jure distingui.*—Deinde est in hac materia specialiter advertendum, privilegia canonis et fori clericorum in jure canonico esse distincta, ut notavit Panormit., cap. 4 de Apostatis, ideoque attente considerandum esse de quo privilegio lex loquatur, ut ab uno ad aliud non extendatur. Unde, licet in c. *Perpendimus*, cap. *In audientia*, c. *Ut famæ*, c. *Contingit*, 2, de Sentent. excom., clerici ter admoniti, et nihilominus in quibusdam criminibus obdurati, priventur ipso facto privilegio canonis, nihilominus illa jura non sunt extendenda ad privilegium fori, ut notavi disput. 22, de Censur., sect. 4, tum quia pœnæ sunt restringendæ; tum etiam quia, ut recte dixit Angelus, verb. *Excommunicatio*, 5, n. 23, et Sylvester, *Ex-*

communicatio, 6, n. 4, privilegium fori difficilius tollitur quam canonis. Nam privilegium canonis pure humanum est, solum enim consistit in peculiari modo tuendi ac defendendi incolumitatem personarum ecclesiasticarum, gravissimam censuram contra earum percussores ferendo, et ideo idem jus canonicum, quo illa censura lata est, merito non vult illam habere locum in prædictis casibus, in quibus judicat clericos ut laicos viventes, et post tot admonitiones pertinaces, tali defensione fieri indignos, licet non statim omni alio majori privilegio, et a jure divino manante, priventur, vel privari mereantur.

25. Unde si quis recte consideret canones qui de hoc privilegio loquuntur, pauci sunt qui pœnam hanc ipso facto sine alia sententia iudicis ecclesiastici ita imponant, ut eo ipso persona clerici subjecta maneat potestati sæculari. Nam quoad clericos in sacris vix reperitur jus certum, præter cap. 4 de Homicid., in 6, de quo supra dicto loco de Censuris dictum est; et videri possunt Sylvest., verbo *Assassini*, quæst. 3 et 4; Juli. Clar., lib. 5, § ult., num. 30, et Covar., lib. 2 Variar., cap. 20, num. 10. Alia vero jura, quæ in certis casibus privant ipso facto clericos hoc privilegio sub quibusdam conditionibus, in cap. *Ex parte*, 3, de Privileg., et c. unic. de Vita et honest. cleric., in 6, et Clement. I, eodem tit., hæc (inquam) jura et similia solent de clericis minoribus exponi. Quod nunc examinare et ex professo tractare nec nostri instituti est, nec vacat, sed videri ibi possunt Glossæ et Doctores, et in c. 1 de Apostatis, et Panormit., in c. *Perpendimus*, de Sent. excom., et Joan. Lupus, in dicto tract. de Libert. Eccles., part. 2, q. 5.

CAPUT XXVIII.

AN CLERICI CONJUGATI PRIVILEGIO ECCLESIASTICÆ EXEMPTIONIS GAUDEANT.

1. *Quatuor conditiones ad exemptionem clericorum conjugatorum requisitæ.*—Hæc quæstio tractari potest, vel de jure antiquo, vel de novo. Prior sensus parum utilis est, et ideo illum prætermittimus. Verisimilius autem est, priusquam Ecclesia hoc discrimen constitueret inter clericos conjugatos et reliquos, privilegium indifferenter clericis concessum ad conjugatos pertinuisse, non minus quam ad reliquos, quia non possumus nos excludere quos lex non excludebat, et quia pri-

villegium principis ample interpretandum est. Imo in legibus imperatorum nonnullæ habentur, in quibus privilegium hoc saltem ex parte ad uxores et filios clericorum extenditur, ut videre licet in titulo de Episcop. et Cleri., in Cod. Justiniani et Theodosii. Relicto ergo antiquo tempore, quæstio tractatur secundum novum jus capituli unic. de Cleric. conjugat., in 6, quod confirmat et aliquo modo restringit Concilium Tridentinum, sess. 23, cap. 6, de Reformat. Statuit autem Bonifacius, in dicto capite, ut clerici conjugati præter privilegium canonis solum gaudere possint privilegio fori quoad causas criminales, sive criminaliter, sive civiliter tractentur. Ut autem hac immunitate gaudeant, tres requiritur conditiones. Prima, ut tonsuram deferant; secunda, ut incedant in habitu clericali; tertia, ut cum unicis et virginibus contraxerint. Concilium vero Tridentinum addidit quartam, dicens: *Modo hi clerici alicujus Ecclesiæ servitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ serviant et ministrent.*

2. *Clerici conjugati nunquam gaudent integre clericali privilegio.*—Ex quo jure tres propositiones et quasi generales regulas in hoc puncto colligimus. Prima est: nullus clericus conjugatus gaudet toto privilegio clericali. Probatur, quia etiam si omnes dictas conditiones impleant, non sunt exempti a iudicio sæculari in causis mere civilibus, et consequenter nec ab obligatione legum civilium, saltem quoad vim directivam, neque a tributis, neque ab aliis muneribus vel oneribus publicis, nisi per leges civiles expresse et specialiter eximantur. Probatur, quia in dicto capite, concessa prius exemptione in criminibus, additur: *In cæteris autem eos gaudere nolumus privilegio clericali*, ubi aperte omnia excludit, et singularis exceptio firmat regulam in contrarium. Et hæc regula communiter recepta est per Joannem Andr., et alios expositores, in dicto cap. unic.; Panormitanum, et alios, in c. *Joannes*, de Clericis conjug., et in c. 2, de Foro compet., et alios, quos referunt et sequuntur Covar., in Pract., c. 31, n. 7; Guttier., de Juram. confirmatorio, p. 1, c. 17, n. 12; Sylvest., v. *Clericus*, 4, quæst. sexta. Non defuerunt autem qui contrarium docuerint, ut dicti auctores referunt; sed non est res disputatione digna, ubi jus est tam clarum et evidens. Neque rationes eorum sunt alicujus momenti, ut in dictis auctoribus videri potest. Quocirca juxta hoc de-

cretum optime procederet lex 2, tit. 4, lib. 1 Novæ Recopilat., supra tacta, si de his tantum clericis conjugatis loqueretur.

3. *Quo privilegio fruatur, qui post sacros ordines uxorem ducit.*—Solum circa hoc jus adverte in illo ex intentione Pontificis solum esse sermonem de clericis in minoribus constitutis, nam clerici in sacris uxores ducere non possunt. Duobus autem modis contingere potest, clericum majorum ordinum esse conjugatum. Primo, quia cum antea conjugem haberet, postea modo legitimo ordinatus, et a conjugate separatus est. Et tunc ille non reputatur ab Ecclesia tanquam conjugatus, sed tanquam continens viduus, quia civili quodam modo, et quoad usum et societatem matrimonii uxor illi quasi mortua est, et ideo ille perinde potest gaudere privilegio clericali, ac cæteri clerici in sacris, et forte ob eam causam de hujusmodi clericis nulla specialis mentio vel distinctio in jure fit. Alio modo potest clericus in majori ordine constitutus uxorem ducere per dispensationem Pontificis, et tunc ille omnino abstrahitur, et quasi deponitur a statu clericali, ideoque tanquam laicus reputatur, et gaudere non potest privilegio clericali, nisi fortasse quoad criminale forum, concurrentibus conditionibus in aliis clericis conjugatis requisitis, quia nihil aliud de illo invenimus in jure dispositum, nisi per specialem dispensationem illi concedatur.

4. *Qualem habitum deferre debeant hi conjugati ad gaudendum exemptione.*—Secunda propositio, seu regula est, clericum conjugatum, observando clericalem statum modo a jure requisito, gaudere saltem exemptione a judicio sæculari in criminalibus causis. Ita statuitur et declaratur in dictis decretis, quæ potuisse in hoc ita disponere, satis ex superioribus constat. Unde solum supersunt explicandæ conditiones ad prædictum statum requisitæ. Prima erat tonsura, circa quam nihil occurrit addendum, quia eodem modo debet ab his clericis deferri, quo a minoribus non conjugatis. Secunda erat habitus clericalis, circa quam notant Doctores, non oportere in hac conditione observari omnimodam æqualitatem seu æquiparationem inter hos clericos conjugatos cum non conjugatis, quia, licet in utrisque honestior habitus in qualitate, figura, colore et longitudine, quam in laicis postuletur, nihilominus in illismet circumstantiis, præsertim in figura, longitudine et materia vestium, plus aliquid conjugatis permitti potest quam non conjugatis. Sufficiet ergo ut habitus satis

honestus sit, et secundum communem consuetudinem aptus ad discernendum clericum a laico. Hinc vero intelligi potest, non satis esse hujusmodi clericum deferre habitum clericalem illis horis seu temporibus quibus actu in ecclesia ministrat, sed necessarium esse ut in communi vivendi modo in habitu clericali incedat, quia in hoc æquiparatur clerico non conjugato.

5. *An dicti clerici, si cum armis incedant, hoc privilegio fruantur.*—Unde etiam infert Julius Clar., dicto § ult., quæst. 36, n. 12, necessarium esse ut hujusmodi clericus arma non portet, quam dicit esse communem opinionem, cum Bertrando, cons. 13, n. 5, quia arma clericis sunt prohibita. Aliquibus autem videtur hanc prohibitionem non extendi in clericos conjugatos, quorum statum arma non dedecent. Et ideo Azor, tom. 1, l. 13, cap. ult., quæst. ult., putat non repugnare huic privilegio, arma deferre, si alias clericalis habitus retineatur. Nihilominus tamen securius est non deferre modo præsertim a laicis consueto, ita ut exterius videri possint, quia non bene conveniunt cum clericali habitu. In his tamen circumstantiis multum valet consuetudo a Prælati non improbat, ut generaliter notavit Covarr., in Pract., c. 31, n. 7.

6. *Bigami clerici non gaudent exemptionis privilegio.*—*An contrahens cum virgine a se antea corrupta hac exemptione gaudeat.*—*An qui cum duabus contraxit, et cum altera tantum consummarit, exemptione gaudeat.*—Tertia conditio erat, ut cum unica tantum et virgine contraxerint; bigamo enim noluit Ecclesia etiam hanc partem sui privilegii concedere. Sed quid si clericus contrahat cum ea quam ante matrimonium virginem cognoverat et corruerat? tunc enim revera non contrahit cum virgine; ergo nec gaudebit hac exemptione. Sed nihilominus dico gaudere, quia, ut dixi, illud decretum solum intendit excludere bigamos; per illud tamen matrimonium non contrahitur bigamia, ut in materia de Irregularitate dixi, disp. 49, sect. 3. Ratio vero est, quia in favorem matrimonii fictione juris quasi retrotrahitur usus ejus. Unde sicut per matrimonium subsequens proles prius concepta legitima efficitur, ita præcedens usus quasi matrimonialis reputatur, et consequenter matrimonium illud cum virgine contractum esse censetur. Deinde inquiri potest quid dicendum sit si clericus cum duabus virginibus contraxit, non tamen cum utraque consummarit, quia prius altera illarum vel mor-

tua fuit, vel religionem professa est. Respondeo hoc non obstare quin talis clericus gaudeat hac immunitate, quia per illud duplex matrimonium non contrahitur bigamia, ut in citato loco dixi. Unde cum in dicto decreto dicitur: *Clerici, qui cum unicis et virginibus contraxerunt*, intelligendum est de matrimonio perfecte contracto et consummato; nam antea non habet perfectam suam significationem, et lex illa in hac parte ad actum omnino perfectum restringenda est. Et ita in utroque hoc puncto sensit Glossa ibi communius approbata, licet aliqui contradixerint.

7. *Per quam bigamiam clericus conjugatus exemptione privetur.*—Denique interrogari potest circa hanc conditionem, an per solam bigamiam contractam per duplex matrimonium consummatum, vel per matrimonium cum vidua, fiat clericus incapax hujus privilegii. Et ratio dubitandi est, quia in omni bigamia est eadem ratio, et ideo extendenda videtur lex propter identitatem rationis, quamvis verba non omnino conveniant, quia nimirum aliter bigamia contracta est, quam verbis illius textus explicetur. Nihilominus censeo standum esse verbis legis, ideoque solum bigamum clericum cum altero ex illis duobus modis esse inhabilem ad hoc privilegium. Et ideo qui contraxit cum unica et virgine, quæ postea adulterium commisit, et nihilominus eam deinde maritus cognovit, licet fiat bigamus quoad alios effectus, et interpretative, nihilominus hoc privilegium non amittit, quia conditionem a jure requisitam servavit; nam cum unica et virgine contraxit, et jus illud nihil amplius quoad hanc conditionem postulat. Neque illa extensio per identitatem rationis admittenda est, tum quia sumus in materia odiosa et stricta, qualis est diminutio vel limitatio immunitatis Ecclesiasticæ; in hujusmodi autem materia raro et vix admittenda est talis extensio, nisi tanta sit vis rationis, ut contrarium injustum vel irrationabile appareat, quod hic dici non potest. Tum etiam quia neque identitas rationis hic invenitur, multo enim major defectus vel indecentia in bigamia propria, quam in metaphorica invenitur. Tum denique quia Pontifex ipse non loquens generatim de bigamia, sed explicans species et modos ejus, satis indicavit illas tantum species voluisse excludere. Et ita sentit Julius Clar., d. q. 36, n. 9 et 10, referens Aufrerium, dicentem ita sentire communiter omnes, et in facti contingentia ita fuisse decisum.

8. *Clericus conjugatus in universitate litteris vacans non manet exemptus.*—Quarta conditio, a Concilio addita, supra in minoribus clericis non conjugatis fere declarata est; solum adverte duo. Unum est, Concilium hic definite postulare ut talis clericus sit ministerio Ecclesiæ ab Episcopo deputatus, et non addere alia duo membra, quæ in clericis non conjugatis posuit. Et sane merito: nam unum illorum, scilicet, in seminario clericorum educari, non potest moraliter in conjugato clerico locum habere, ut per se constat. Aliud vero membrum de studio in aliqua universitate de licentia Episcopi, licet aliquo modo posset a clerico conjugato observari, non tamen eo modo quo a Concilio postulatur, addit enim: *Quasi in via ad majores ordines suscipiendos versetur*, quæ via non potest in clerico conjugato considerari, cum per matrimonium ad majores ordines ineptus factus sit. Igitur præcise ac definite necessarium est Ecclesiæ ministerium. In quo adverte secundo, Concilium non tantum dixisse, debere esse deputatum servitio vel ministerio Ecclesiæ, sed addidisse, *ut ei ministret vel inserviat*, quibus verbis plane significare voluit non satis esse quod habeat titulum vel officium, si per alium tantum inserviat, sed necessarium esse ut per se ipsum ministret. De modo autem ministerii nihil in particulari Concilium determinat, et ideo quodlibet sufficiet, sive aliquo modo spirituale sit, ut est ministrare in Missa, vel in choro; sive temporale, ut est, res Ecclesiæ custodire, mundare, et similia, quæ ad officium sacellani aut thesaurarii pertinent.

9. *An clericus conjugatus mercaturam exercentis hoc privilegio fruatur.*—*Resolutio.*—His conditionibus nonnulli quintam addunt, nimirum, ut clericus conjugatus negotiationem seu mercaturam non exercent. Hanc ponit Julius Clar., dict. quæst. 36, n. 12, et refert Alexandrum de Nevo, cons. 60, dicentem ita sentire communiter Doctores, cum Innocentio, in c. ult. de Vit. et honest. cleric., in quo textu potuit hæc opinio fundari; et quia negotiationes clericis prohibita sunt. Hæc tamen sententia probanda non est. Primo, quia cum in dict. c. unic. veluti constituatur forma servanda, ut aliquis gaudere possit hoc privilegio, nihil ultra illam requiri potest, nisi aliquo alio jure additum sit; unde ante Concilium Tridentinum nihil aliud requirebatur; post illud vero requiritur quarta conditio, quia ab ipso addita est; illa vero quinta conditio nullo jure est adjuncta; ergo necessaria

non est. Et ita tenet expresse Covar., dict. c. 31, n. 8, citans Francum, Alexandr. et Immolam; et idem tenent Summistæ, Sylvest., Clericus, 3, quæst. 3; et ibidem Tabien., quæst. 1; Angel., Clericus, 9, n. 3; et alii moderni.

10. Neque ex cap. ultim. de Vit. et honest. cleric. aliud colligitur. Nam præterquam quod ibi est sermo de clericis non conjugatis, ut ex toto contextu constat, ibi solum dicitur, clericos negotiationibus vacantes non esse immunes a tributis, quibus negotiantium bona subdita esse solent. Quæ decisio pro clericis conjugatis non erat necessaria, quia, ut jam diximus, nulla immunitate a tributis gaudent. Neque etiam est verum, omnem negotiationem esse prohibitam his clericis conjugatis; nam contrarium supponitur in c. Joannes, de Clericis conjugat. Præterquam quod etiam alii clerici, quibus prohibita est negotiatio, licet peccent illam exercendo, et quoad illa bona non gaudeant immunitate a tributis, quoad crimen et quoad reliqua omnia non statim amittunt totum privilegium clericale, donec per judicem ecclesiasticum priventur, si incorrigibiles fiant. Et simili modo crediderim, quod licet clericus conjugatus Ecclesiæ serviens, et insignia clerici portans, possit moderatam et honestam negotiationem ad onera matrimonii sustentanda exercere, gaudente sua immunitate in criminalibus, nihilominus non posse talem et tantam negotiationem exercere, quæ et clericalem habitum et ministerium non deceat, posseque per Prælatum compelli, ut vel a tali negotiatione absteineat, vel insignia clerici deponat, argumento d. cap. Joannes; atque ita fiet ut ille privetur privilegio, vel in pœnam ab homine impositam, vel ex defectu aliarum conditionum, non vero quia nova conditio per se necessaria sit.

11. Qui clerici conjugati omnino exemptione privantur. — Tertia et ultima regula, quæ ex dictis colligitur, est, multos esse clericos conjugatos, qui privilegio fori omnino non gaudent. Probatur, quia omnes illi, quibus deest aliqua ex dictis conditionibus, trahi possunt ad judicia sæcularia, etiam in criminalibus, per prædicta jura, et juxta sententiam omnium. Nec requiritur sententia aut declaratio hominis, quia ex defectu conditionis et formæ statim sequitur privatio, ut a fortiori constat ex dictis de clericis non conjugatis. Unde reliqua ibi dicta possunt hic applicari. Solum est advertenda differentia inter conditionem unici matrimonii cum virgine, et alias;

nam si illa semel desit, defectus est perpetuus, et ita reddit personam simpliciter inhabilem ad tale privilegium; in aliis vero potest esse vicissitudo, et ideo licet per defectum earum amittatur privilegium, possunt iterum assumi et redire privilegium, si fundamentum illud unius conjugii cum virgine non desit, quia tunc procedunt dicta de cæteris clericis, ut per se manifestum est.

CAPUT XXIX.

UTRUM ALLE PERSONÆ ECCLESIASTICÆ ORDINEM NULLUM HABENTES EXEMPTIONE FORI INTEGRÉ GAUDEANT.

1. Ratio dubitandi esse potest, quia jura canonica, quæ de hoc privilegio fori loquuntur, solis clericis illud tribunt; clerici autem solum dicuntur illi, qui ordinem aliquem, vel saltem primam tonsuram acceperunt. Neque nomine clericorum solent monachi comprehendendi, sed potius condistingui solent, ut sumitur ex Hieronymo, epist. 2 et 3. Et confirmari potest ex cap. Si quis suadente, 17, q. 4, ubi privilegium canonis institutum est, et quia Pontifex voluit non solis clericis, sed etiam monachis illud concedere, distincte dixit, in clericum vel monachum; ergo a contrario privilegium fori solis clericis ordinatis conceditur, cum de illis tantum canones loquantur. Quod si quis respondeat, inde potius contrarium sumi argumentum, quia principium receptum est, omnes illos gaudere privilegio fori, qui gaudent privilegio canonis, ex communi Doctorum sententia, in c. 2, de For. comp., et ex Sylvest., verb. Ecclesia, 1, n. 6, hoc non satisfaciunt, quia, ut supra diximus, majus est privilegium fori quam canonis; ergo quoad concessionem non valet argumentum a minori ad majus privilegium, sicut etiam supra dicebamus, quoad ablationem non valere argumentum, si aufertur privilegium canonis, auferri etiam privilegium fori.

2. Assertio: personæ ecclesiasticæ absque ullo ordine gaudent privilegio exemptionis. — Probatur assertio, et ratio dubitandi solvitur. — Nihilominus sine ulla dubitatione dicendum est, personas ecclesiasticas integre gaudere hoc privilegio, etiam si multæ illarum nullum ordinem habeant, ut sunt monachi antequam ordinentur, et sanctimoniales, quæ ordinis sunt incapaces. Assertio est recepta ab omnibus Doctoribus, probaturque primo ex jure canonico, destruendo simul rationem du-

bitandi, quæ ex falso principio procedit. Quamvis enim aliqua jura de hac immunitate sub nomine clericorum loquantur, ut c. Non minus, et c. Adversus, de Immun. eccles., nihilominus alia loquuntur sub nomine ecclesiasticarum personarum, quod generalius est, et monachos in rigore comprehendit. Ita constat ex c. Quamquam, de Censib., in 6, et ex c. Clericis, de Immun. eccles., in 6, ubi etiam distincte additur, ecclesiasticis personis regularibus, vel sæcularibus. Et in antiquioribus decretis, in c. Experientia, 11, q. 1, declaratur, hoc privilegium fori convenire omni personæ ecclesiastici officii, quæ vox etiam proprie convenit monachis. Denique in c. De persona, eadem 11, q. 1, expresse loquitur Gregorius de Episcopis, clericis et monachis, allegando Authent. Justiniani, quam in hoc approbat et recipit. Accedit quod D. Hieronymus, ut citatur in c. Duo sunt, 12, q. 1, distinguens duo genera Christianorum, sub primo comprehendit omnes personas divino officio, et contemplationi, et orationi mancipatas, quos Deo devotos et conversos appellat, postea vero omnibus tribuit clericorum nomen, quia omnes sorte electi et specialiter vocati sunt. Ita ergo accipiendum est nomen clericorum in hoc privilegio, etiam ubi contigerit per illud tantum nomen explicari.

3. Ex jure civili probatur secundo assertio. — Secundo potest assertio etiam ex legibus civilibus probari. Nam imprimis in lege 36 de Episc. et cleric., in Codice Theodos., cum exemptio a tributis clericis tribueretur, additur: Quos gradus clericatus, et quod non minus est, sanctior vita defendit. Præterea Justinianus Imperator, in Authent. de SS. Episcopis, etc., collat. 9, novel. 123, c. 2, Si quis contra, 21, concedens privilegium fori, expresse recenset clericos et monachos, et feminas etiam Deo dicatas, ut notavit Gregor., lib. 11, ep. 53. Denique Fridericus, in sua constitutione, simpliciter loquitur de ecclesiasticis personis, ecclesiis, ac locis piis. Unde non est dubium quin præter clericos, monachos etiam comprehendat, ideoque postquam dixerat: Statuimus ut nullus ecclesiasticam personam in criminali questione vel civili trahere ad judicium sæculare præsumat, subdit inferius: Statuimus ut si quis clericis, vel personis ecclesiasticis justitiam denegare præsumpserit, etc. Ubi expendo disjunctionem illam, quia ne forte dicendo tantum, si quis clericis, ambiguitas de restrictione verbi oriretur, addi-

dit aliam particulam, vel ecclesiasticis personis, declarans subinde, privilegium illud personis ecclesiasticis datum, non solis clericis proprie dictis concedi, sed omnibus divino obsequio specialiter mancipatis, quæ nomine ecclesiasticarum personarum significantur.

4. Ratione suadetur assertio. — Et ex eisdem juribus et verbis constat, totum hoc privilegium integre concedi personis ecclesiasticis non ordinatis, æque ac clericis non conjugatis, seu in statu clericali integre permanentibus. Probatur, quia Fridericus sub eodem generali nomine, eodemque tenore verborum hanc exemptionem omnibus concedit. Atque eodem modo illam confirmat et approbat Honorius Papa, in fine ejusdem constitutionis. Decreta etiam antiquiora nullam in hoc distinctionem faciunt inter illa duo genera personarum ecclesiasticarum, de illisque simpliciter asserunt ecclesiastica immunitate gaudere. Denique utrumque est consentaneum rationi, ac subinde juri divino, a quo privilegium hoc emanat. Nam clericis ordinatis ideo hoc privilegium conceditur, quia peculiari modo divinis obsequiis dicati sunt, ideoque ad familiam Christi specialiter pertinent, et a curis ac perturbationibus sæcularibus debent esse abstracti; hæc autem ratio non minus in monachis et similibus personis militat, etiam si per propriam ordinationem sacratæ non sint, quia hic modus peculiaris consecrationis non est cur ad privilegium exigatur, quando principalis ratio, et quasi proxima, et fundamentum privilegii alia via comparatur. Quod fundamentum, ut dixi, est peculiaris dedicatio ad divinum obsequium, ut notavit Innocentius, in c. 2 de Majorit. et obed. Sicut etiam inter ipsos clericos, qui primam tantum tonsuram acceperunt, revera non sunt ordinati sacramentali ordine a Christo instituto, et nihilominus quia per illam cæremoniam ab Ecclesia institutam peculiari modo dicantur, et consecrantur divino cultui, ex illa parte id sufficit ad privilegium exemptionis; ergo eadem vel majori ratione, religiosa professio, vel quilibet alius modus ab Ecclesia probatus, quo persona divino cultui peculiariter consecratur, ad exemptionem sufficit; omnes autem personæ, quæ simpliciter ecclesiasticæ vocantur, aliquo simili modo, vel ritu ecclesiastico Deo dicantur et consecrantur; ergo et speciali modo pertinent ad familiam Christi, et ejusdem exemptionis debent esse participes. Et hinc D. Thom., in 2, d. 44, q. 2, art. 2, ad 1, et ibi D. Bonav., Rich., et alii, dicunt, sub illis